

Lausunnonantajan lausunto

Hallituksen esitys laiksi sukupuolen vahvistamisesta sekä siihen liittyvien lakien muuttamisesta

**Turun yliopistollinen sairaala
Naistentaudit ja synnytykset
Lapsettomuusyksikkö**

1. Kommenttinne liittyen sukupuolen vahvistamisen edellytyksiin (1 §):

Kannatamme oikeudellisen vahvistamisen erottamista lääketieteellisestä diagnoosista ja pidämme lisääntymiskyvyttömyyden vaatimuksen poistamista sukupuolen vahvistamisen edellytyksistä välttämättömänä.

Epäkohta esityksessä on hakijan kokemus muun sukupuolisuudesta. Esityksessä tuodaan ilmi, että sukupuoli-identiteetti on yksilöllinen ja henkilökohtainen kokemus eikä aina vastaa binääristä käsitystä sukupuolesta. Luonnoksessa hakijan tulee ilmaista kuitenkin kumpaan sukupuoleen hän kokee kuuluvansa. Muun sukupuolisuuden ja binäärisen juridisen sukupuolen välinen ristiriita on ilmeinen. Käsityksemme mukaan useissa maissa on käytössä henkilön sukupuolineutraali yksilöintitunnus, joka poistaisi edellä kuvatun ongelman.

Esityksessä sukupuolen vahvistamedellytyksenä pidetään täysi-ikäisyyttä (18 vuotta). Esitysluonnoksessa tuodaan esille se, että sukupuolen vahvistaminen tulisi olla mahdollista tarvittaessa myös alle 18-vuotiaalle siten, että toteutus tukisi lapsen/nuoren oikeuksia ja hyvinvointia eri tilanteissa, vaikka pohdinta alle 18-vuotiaan sukupuolen vahvistamisesta ei luonnoksen mukaan kuulunutkaan esityksen valmisteluun. Naistentautien ja synnytysten alalla esimerkiksi raskauden ehkäisyn ja raskauden keskeyttämisen suhteen alle 18-vuotiaita pidetään kykenevinä tekemään päätökset itsenäisesti. Tältä osin luonnos on mielestämme puutteellinen. Kannatamme ikärajan perusteellista selvittämistä jatkossa ja jatkotoimia asian suhteen.

2. Kommenttinne liittyen hakemukseen ja sen käsittelyyn (2 §). Kommentteja pyydetään esimerkiksi siihen, onko sukupuolen vahvistamisen hakemusmenettely esitettyssä muodossaan toimiva ja tarkoituksenmukainen.

Luonnoksessa ei ole kuvattu sukupuolen vahvistamista koskevan hakemuksen jättämistä yksityiskohtaisesti. Hakemuksen jättämisen jälkeen Digi- ja väestötietoviraston kuvataan antavan oikeudellista informaatiota hakijalle ja hakija voi vahvistaa hakemuksensa 30 päivän kuluttua. Pidämme oikeudellisen informaation saantia hyvänä. Vahvistusajan pituuteen vaikuttanee myös Digi- ja väestötietoviraston tarvitsemaan käsittelyaika, jonka toivomme olevan viiveetöntä.

3. Kommenttinne liittyen sukupuolen vahvistamisen oikeusvaikutuksiin (3 §). Lausunnoissa pyydetään kiinnittämään erityistä huomiota sellaiseen lainsäädäntöön, jossa sukupuolelle annetaan merkitystä ja jota hallituksen esityksessä ei ole tunnistettu. Lisäksi huomiota pyydetään kiinnittämään säännöksen aiheuttamiin muutostarpeisiin lausunnonantajan toiminnassa/hallinnonalalla. Ehdotetun lain on esimerkiksi arvioitu mahdollisesti edellyttävän muutoksia vankeus- ja tutkintavankeuslakien säännöksiin vankien sijoittamisesta sekä henkilöntarkastuksista ja päihitteettömyyden valvonnasta. Vastaavia säännöksiä on myös laissa poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta. Lain on myös arvioitu edellyttävän muutoksia eräisiin rikoslain säännöksiin.

Naistentautien ja synnytysten alaan liittyviä oikeusvaikutuksia (esimerkiksi sterilisaatio, lapsettomuushoidot, raskaudenkeskeytys) on tuotu luonnoksessa esiin kattavasti. Lisääntymisbiologisen sukupuolen pitäminen mukana helpottaa alaamme liittyvien kysymysten huomioimista, mutta emme näe sen estävän alaamme koskevan lainsäädännön muuttamista sukupuolineutraaliksi (esimerkiksi hedelmöityshoitolaki, laki raskaudenkeskeytyksestä jne.). Henkilön tulee saada tarvitsemansa seulontapalvelut (esimerkiksi rintasyöpäseulonta, kohdunkaulan syövän seulonta) ongelmitta.

Pyydämme huomioimaan, että naistentautien ja synnytysten alalla esimerkiksi raskauden ehkäisyn ja raskauden keskeyttämisen suhteen alle 18-vuotiaita pidetään kykenevinä tekemään päätökset itsenäisesti. Ikärajaan liittyvään pohdintaan olemme viitanneet yllä.

Pidämme tärkeänä sukupuolisuuteen liittyvien henkilökohtaisten asioiden hoitoa henkinen ja fyysinen hyvinvointi mahdollisimman hyvin huomioiden. Henkilökunnan riittävä kouluttaminen asiassa on tärkeää.

Nykyisiin palvelujärjestelmiimme on tehtävä digitaalisia muutoksia, jotta muutosten toteuttaminen on mahdollista (esimerkiksi miessynnyttäjän henkilötunnuksen hyväksyminen sähköiseen potilasasiakirjajärjestelmään).

4. Kommenttinne liittyen sukupuolen vahvistamisen oikeusvaikutuksiin ja vanhemmuuteen (4 §)

Naistentautien ja synnytysten alaan liittyviin oikeusvaikutuksiin (esimerkiksi sterilisaatio, lapsettomuushoidot, raskaudenkeskeytys) on otettu kantaa kattavasti suunnitelmassa. Seulontakutsujen ongelmattomuutta toteutumisesta pidämme välttämättöminä.

Vaikka vanhemmuuteen liittyviä muutoksia ja ratkaisuehdotuksia on luonnoksessa kuvattu laajasti, on oletettavaa, että käytännössä tulee esille tilanteita, joissa oikeusvaikutuksia ja vanhemmuutta ei ole pohdittu etukäteen ja joudumme tulkitsemaan niitä myöhemmin. Esimerkiksi lahjasukusoluja käytettäessä hedelmällisyshoidoissa voi esimerkiksi tulla eteen tilanne, että siittiöiden luovuttajan sukupuoli on korjattu luovutuksen jälkeen, jolloin hän on biologinen isä

syntyvälle lapselle, mutta juridisesti nainen ja mahdollisesti omasta parisuhteestaan syntyneen lapsen äiti.

5. Kommenttinne liittyen vanhemmuutta kuvaavaan nimikkeeseen muuttamiseen (5 §). Erityistä huomiota pyydetään kiinnittämään sellaiseen lainsäädäntöön, jossa vanhemmuutta kuvaavaan nimikkeeseen liitetään oikeusvaikutuksia (vanhemmalle itselleen tai tämän lapselle) ja jota hallituksen esityksessä ei ole tunnistettu. Lausunnoissa pyydetään myös kiinnittämään huomiota niihin muutostarpeisiin, joita vanhemmuutta kuvaavan nimikkeeseen muuttaminen edellyttää esimerkiksi lausunnonantajan tietojärjestelmissä.

Emme tunnista käytännön työhön liittyviä oikeusvaikutuksia tai oleellisia tietojärjestelmien muutostarpeita naistentautien ja synnytysten alalla.

6. Kommenttinne liittyen ulkomaisen päätöksen tunnustamiseen (6 §):

Ei kommentoitavaa.

7. Kommenttinne liittyen lain voimaantuloon ja sen soveltamisen porrastamiseen (8 §):

Ei kommentoitavaa.

8. Kommenttinne liittyen esityksen pääasiallisiin vaikutuksiin, ml. selvitykseen joka on laadittu lapsivaikutusarvioinnin tueksi. Lausunnonssa pyydetään kiinnittämään huomiota vaikutuksiin, joita lausunnonantaja arvioi esityksestä aiheutuvan toiminnalleen/hallinnonalallaan. Huomiota pyydetään kiinnittämään myös tietojärjestelmiin kohdistuviin muutostarpeisiin sekä muihin tiedonhallintalain 5 §:n 3 momentin kannalta olennaisiin asioihin.

Pyydämme huomioimaan yllä kuvatut asiat. Emme tunnista erityisiä muita lausuntoihin, tietojärjestelmiin tms. aiheutuvia käytännön muutosvaikutuksia naistentautien ja synnytysten alalla.

9. Muut kommentit liittyen hallituksen esitysluonnokseen:

Luonnos ei ota erikseen kantaa sukupuoleltaan epäselvän lapsen sukupuoli-identiteetin muuttamiseen ennen 18-vuoden ikää. Tämä on ilmeisesti tarkoitus huomioida/selvittää erikseen.